

PRVI SVJETSKI RAT – MEDALJE I PLAKETE

Godine 2014. navršava se 100 godina od početka Prvoga svjetskog rata. Autor u članku obrađuje medalje i plakete iz vlastite zbirke, vezane uz naše ljude i krajeve. Opisuje medalje koje prikazuju Boroevića, Sarkotića, Konjovića, Lemešića, Hausa, Franju Ferdinanda i Sofiju ... Tu su i medalje posvećene atentatu u Sarajevu, osvajanju Beograda, Lovčena i Crne Gore, medalje i plakete izrađene u spomen fronte na Soči, medalje i plakete čijom se prodajom skupljala pomoć za ratne stradalnike. Autori medalja i plaketa ponajbolji su medaljari svoga vremena: R. Valdec, I. Kerdić, R. Spiegler, A. Weinberger, K. Götz, M. Götz, G. Herrmann, O. Thiede, R. Bachmann, A. Hummel, E. von Esseö i dr.

Ove godine navršava se sto godina od početka Prvoga svjetskog rata te je to bio razlog da obradim medalje i plakete iz vlastite zbirke vezane uz naše ljude i krajeve.

Medalje su u Prvom svjetskom ratu imale dvije funkcije; prvo, bile su propagandno sredstvo kojim su se veličale pobjede i pobjednici, vojskovođe i ratnici, drugo, bile su izvor sredstava jer su se prodavale za pomoć udovicama, siročadi, invalidima ... Tijekom rata Ministarstvo unutrašnjih poslova osnovalo je Biro za ratnu pomoć (Kriegshilfsbüro), a Ministarstvo rata Ured za ratnu skrb (Kriegsfürsorgeamt – KFA). Biro za ratnu pomoć i Ured za ratnu skrb tijekom rata kovali su medalje i plakete. Kreirali su ih poznati medaljari: Hartig, Bachmann, Herrmann, Weinberger, Thiede i drugi. Prodavale su se po 4 do 10 kruna. U početku su se kovale od srebra i bronce, a kasnije od jeftinijih legura cinka. Dosta često otkovi medalja i plaketa zajednički su pothvat Crvenoga križa, Biroa za ratnu pomoć i Ureda za ratnu skrb.¹ U Hrvatskoj su se također kovale medalje i plakete koje su se prodavale i time se skupljala pomoć za ratne stradalnike. Pravo kovanja imala su samo dobrotvorna društva i odbori, a uvjet je bio da prihod ide isključivo u dobrotvorne svrhe. Hrvatsko društvo umjetnosti bilo je jedno od društava koje je izdavalo i prodavalo medalje. Prva medalja koju je društvo izdalo bila je Kerdićeva medalja u spomen nadvojvodi Franji Ferdinandu i vojvotkinji Sofiji (br. 2.-3.). Hrvatsko društvo umjetnosti 13. listopada 1915. raspisalo je natječaj za izradu medalje u korist ratne pripomoći, a natječaj je bio otvoren za prijavu do 10. prosinca te godine. Na medalji je morao biti jedan Trenkov pandur ili više njih, „začetnika domaće c. i kr. 53. Pješačke pukovnije”. U propozicijama natječaja bio je propisan format od 30 cm (br. 23.), bile su predviđene nagrade od 300, 200 i 100 kruna za najbolja idejna rješenja. Krajem listopada 1916. objavljeno je da je novi ratni znak (br. 21. i 22.) pušten u prodaju i da je izrađen prema ideji Rudolfa Spieglera.² Od istog autora Društvo je naručilo još jednu medalju „U spomen hrvatskim junačkim domobranima” (br. 24.); realizirana je 1916. Vjerojatno najpoznatiju domoljubnu plaketu iz Prvoga svjetskog

¹ *Priester, Boris*, Odlikovanja, medalje, plakete i značke Austro-Ugarske monarhije u Prvom svjetskom ratu iz zbirke Hrvatskog povijesnog muzeja, Dadoh zlato za željezo, katalog izložbe, Zagreb, 2011.

² *Herman Kaurić*, Vijoleta, Domoljubni predmeti Prvog svjetskog rata u dobrotvorne svrhe: ratni znakovi, plakete, medalje i značke, Numizmatičke vijesti, br. 66., Zagreb, 2013.

rata „Narod za svoje nemoćnike“ (br. 26.-29.), rad Rudolfa Valdeca, izdao je Odbor za potporu ratnih nemoćnika sa sjedištem u Osijeku. Drugu inačicu u obliku medalje radio je također Valdec (br. 25.). Nije mi poznato tko je izdao Kerdićevu medalju „Siročadi i nemoćnima“ (br. 30.-32.).

Nadvojvoda Franjo Ferdinand i vojvotkinja Sofija došli su u Sarajevo 28. lipnja 1914. Tamo su trebali prisustvovati vojnim manevrima (medalja br. 1.). Na putu od kolodvora do gradske vijećnice u Sarajevu bilo je razmješteno sedam atentatora, članova velikosrpske tajne organizacije „Mlada Bosna“. Bili su obučeni i naoružani u Beogradu. Jedan od atentatora, Gavrilo Princip, iskoristio je priliku i ubio nadvojvodu Ferdinanda i vojvotkinju Sofiju. Smrt nadvojvode Ferdinanda i vojvotkinje Sofije obilježena je mnogim medaljama koje su radili eminentni medaljari tog vremena: Kerdić, Weinberger, Götz (medalje br. 2.-7.). Austro-Ugarska je nakon završene preliminarne istrage atentata uputila takozvani Srpanjski ultimatum Srbiji. Na početku Srbija ga je više manje prihvatila, ali ga je odbila nakon dobivene podrške od Rusije. S druge strane, bez obzira na dokaze koji povezuju Srbiju s ubojstvom Franje Ferdinanda, austro-ugarski car Franjo Josip žestoko se protivio objavi rata. On je odbijao potpisati objavu rata bez obzira na narodnu želju za osvetom, vlastito ministarstvo vanjskih poslova (u liku ministra grofa Leopolda Bertholda), zapovjedništvo vojske, koje je zahtijevalo rat od 1913. (nakon Balkanskih ratova), a i bez obzira na punu podršku Njemačke. U tom trenutku najveće moguće napetosti dio srpskih vojnika „greškom“ se iskrcao na austro-ugarskoj obali, na što su tamošnji vojnici pucali u zrak. To je bio završni „mirmodopski“ akt krize stvorene atentatom u Sarajevu. Austro-Ugarska je 28. srpnja 1914. objavila rat Srbiji. Navodne riječi Franje Josipa nakon potpisivanja mobilizacije bile su: „Ja sam sve učinio najbolje što sam mogao, ali sada je sve gotovo.“. Ubrzo potom Rusija je objavila rat Austro-Ugarskoj, a Njemačka Rusiji. Za napad na Srbiju Austro-Ugarska je vojska uz druge prednosti imala i iznimno povoljnu obuhvatnu osnovicu, mogla je napadati sa sjevera preko Save i sa zapada preko Drine. General Potiorek prešao je s 5. armijom u napad 12. kolovoza 1914. preko Drine i prodro oko 25 km u dubinu Srbije (medalje br. 9.-12.). Veliku ofenzivu na Srbiju Austro-Ugarska je pokrenula pod zapovjedništvom Hermanna von Kövessa. Hermann Kövess rođen je 30. ožujka 1854. u Temišvaru. U vojsku je stupio 1865. godine kao kadet. Potom je pohađao vojnu školu u Klosterbrucku i Tehničku vojnu akademiju u Beču. Od 1872. kao poručnik služio je u 3. pukovniji. Od 1876. pohađao je Vojnu akademiju (*Kriegsschule*) u Beču, a završio ju je odličnim uspjehom. Nakon završetka akademije u studenom 1879. promaknut je u satnika. Početak Prvoga svjetskog rata Kövess je dočekao na mjestu zapovjednika XII. korpusa u Hermannstadtu. Kövess je na početku rata bio najstariji po godinama od svih zapovjednika korpusa austrougarske vojske. Zapovijedajući XII. korpusom sudjelovao je u Galicijskoj bitci u kojoj je zapovijedao i Armijskom grupom Kövess, koja se, osim XII. korpusa, sastojala i od jedinica 2. armije, koje su sa Balkanskoga bojišta pristigle na Istočno bojište. Nakon što je na Istočno bojište pristiglo i zapovjedništvo 2. armije, Kövess je nastavio zapovijedati samo XII. korpusom. U Galicijskoj bitci Kövessov XII. korpus pretrpio je teške gubitke. Početkom 1915. XII. korpus znatno je ojačan te je pod Kövessovim zapovjedništvom ponovno formirana Armijska grupa Kövess. Zapovijedajući navedenom armijskom grupom, Kövess je sudjelovao u ofenzivi Gorlice-Tarnow u kojoj je prodro do Visle i zauzeo Iwangozrod. U rujnu 1915.

Kövess postaje zapovjednikom 3. armije. Zapovijedajući tom armijom u sastavu Grupe armija Mackensen sudjelovao je u invaziji na Srbiju koja je započela 6. listopada 1915. U tom napadu Kövess je 9. listopada 1915. zauzeo Beograd (medalje br. 13., 40., 42., 43., 55.) te prodro i zauzeo cijelu Srbiju. Nakon toga Kövess je premješten u Sarajevo da bi zapovijedao napadom na planinu Lovćen. Uspješnim napadom 8.-10. siječnja 1916. zauzeo je Lovćen (medalje br. 40., 41., 42., 43., 53., 54.). Nakon toga njegove su jedinice okupirale cijelu Crnu Goru. Idućih tjedana Kövess je prodro u Albaniju te zauzeo luke Skadar i Drač. U siječnju 1916. Kövess je imenovan vojnim guvernerom Albanije, a u ožujku promaknut je u general pukovnika.³

Veću skupinu čine medalje i plakete vezane uz Svetozara Borojevića od Bojne i frontu na Soči (medalje br. 14., 15., 16., 17., 18., 35., 36., 37., 38., 39., 49., 50.). Italija je početkom rata bila neutralna te je kao cijenu za neutralnost od Austro-Ugarske zahtijevala Trentino, Južni Tirol i Istru. Istodobno je tajno pregovarala s Antantom o stupanju u rat na njezinoj strani ako joj se prizna pravo na Trentino, Trst, Slovensko primorje, Istru, dio Dalmacije i Albanije itd. Londonskim ugovorom od travnja 1915. Velika Britanija, Francuska i Rusija većim su dijelom udovoljile talijanskim zahtjevima, Italija je pristala uz Antantu te je u svibnju 1915. otvorena nova fronta – Talijanska fronta. Na njoj su Talijani od lipnja do prosinca 1915. vodili četiri ofenzive (prva Bitka na Soči 23. lipnja - 7. srpnja; druga 17. srpnja - 3. kolovoza; treća 18. listopada - 4. studenoga i četvrta 10. studenoga - 2. prosinca) gotovo bez ikakvih rezultata. Glavnu ulogu na fronti na Soči imao je Svetozar Borojević. Borojević je rođen 1856. u selu Umetić, blizu Kostajnice, u Hrvatskoj, tada u Austro-Ugarskoj, od oca Adama Borojevića i majke Stane, rođene pl. Kovarbašić. Nakon osnovne škole u dobi od devet godina primljen je u nižu vojnu realku u Srijemskoj Kamenici. Završio ju je 1869. Iste godine upisan je u Višu vojnu realku u Kisegu (mađ. *Kőszeg*). Završio ju je 1872. godine i stupio je u vojsku kao kadet u 52. pukovniju u Pečuhu. Od 1872. do 1874. godine pohađao je pješačku kadetsku školu u Liebenauu kod Graza. U čin poručnika promaknut je izvan reda 1875. godine. Od tada ostvaruje uspješnu vojnu karijeru na brojnim zapovjednim dužnostima. Sa 6. vojnim zborom krenuo je u Prvi svjetski rat na Istočno bojište u Galiciju, a 12. rujna 1914. godine preuzeo je zapovjedništvo 3. armije, koja je u prethodnim bitkama bila teško načeta i u povlačenju. Uspio je ustaliti bojište, odbio je Ruse kod Limanove i oslobodio tvrđavu Przemysl od prve opsade 10. listopada 1914. Odlikovan je 4. studenoga 1914. Velekrižem Leopoldova reda s ratnom dekoracijom. U proljeće 1915. kod klanca Dukla držao je položaje, sprječavajući prodor ruske vojske na Dunav. Nakon ulaska Italije u rat Borojević je 27. svibnja 1915. imenovan zapovjednikom 5. armije, a od kolovoza 1917. zapovjednikom 1. i 2. armije. Iako je general Hötendorf predlagao povlačenje i napuštanje dijela Slovenije, koji je smatrao nepovoljnim za obranu, Borojević je inzistirao na ostanku, pouzdavajući se u borbenu motivaciju slovenskih vojnika suočenih s agresijom na vlastitu zemlju. Ta odluka donijela mu je veliku popularnost među Slovencima, a svidjela se i caru Franji Josipu te mu je dao zapovjedništvo nad bojišnicom na Soči. Uspješno je odbio jedanaest napada brojčano jačih Talijana, zbog čega su ga u Austro-Ugarskoj pozdravljali kao *Viteza od Soče*, a vlastiti su ga vojnici obožavali i prozvali *Naš Sveto*. Imenovan je general pukovnikom 1. svibnja 1916. Svojom obrambenom strategijom svrstao se u red najistaknutijih vojskovođa Prvog svjetskoga rata,

³ http://hr.wikipedia.org/wiki/Hermann_K%C3%B6vess_von_K%C3%B6vessh%C3%A1za

stekavši naziv „Lav sa Soče“. Zbog svojih vojničkih zasluga 1. veljače 1918. promaknut je u čin vojskovođe/feldmaršala. Treba istaknuti da je Boroević bio jedini austrougarski feldmaršal koji nije završio Terezijansku vojnu akademiju, najvišu i najprestižniju vojnu obrazovnu ustanovu koja je bila preduvjet za napredovanje do najviših vojnih činova i službi. Nositelj je najviših austrougarskih i njemačkih odlikovanja, između ostalog i komturskoga križa Reda Marije Terezije (*Kommandeur des Militär Maria Theresien Ordens*) od lipnja 1916. U razdoblju 1917.-1918. zapovjednik je grupe armija (K.u.k. Heeresgruppenkommando FM. von Boroević). Na fronti je ostao do studenoga, a na kraju je bio prisiljen na povlačenje zbog kaotičnoga stanja u državi koje se odrazilo na opskrbu i moral vojske. I dalje je ostao vjeran caru te je nakon povlačenja u Korušku, ponudio svoje usluge u gušenju ustanka u Beču, što je car odbio. S dužnosti je odstupio u prosincu, nakon čega je podnio zahtjev za državljanstvom u novostvorenoj državi, Kraljevstvu SHS. No, kao visoki austrougarski časnik bio je nepoželjan u toj južnoslavenskoj državi te je njegov zahtjev odbijen i povratak mu je zabranjen. Zbog podnošenja toga zahtjeva ostao je i bez austrijske vojne mirovine. Jedini izvor prihoda ostala mu je naknada koju su dobivali nositelji odličja *Reda Marije Terezije* pa je posljednje godine života proveo živeći vrlo skromno. Umro je 1920. godine u klagensfurtskoj bolnici nakon moždanog udara, a pokopan je na Bečkom središnjem groblju, u grobu koji je platio car Karlo I.⁴

Dvije ili tri medalje odnose se na Stjepana Sarkotića (br. 53. i 54., a br. 57. vjerovatno je neusvojena ili je proba za avers). Rođen je 4. listopada 1858. u Sincu kod Otočca kao jedno od četvero djece, a otac Matija također je bio vojnik, poručnik Otočke pukovnije. Sarkotić je nakon gimnazije, koju je pohađao u Senju, nastavio školovanje u Vojnoj školi u St. Pöltenu i u Vojnoj akademiji u Bečkome Novome Mjestu. Nakon školovanja, 1884. godine dodijeljen je Königrätz regimenti kao poručnik, zatim je premješten u 16. pješačku regimentu stacioniranu u Trebinju. Sljedeće tri i pol godine služio je kao časnik, sudjelujući u vojnim pohodima u Bosni i Hercegovini i u Krivošijama u Crnoj Gori. Budući da je kao časnik obećavao, poslan je na daljnje školovanje u Ratnu školu, a nakon njezina završetka dodijeljen je Ratnome stožeru i upućen u 1. brdsku brigadu u Mostaru. Njegova vojna karijera nezaustavljivo je napredovala pa je nakon tri godine unaprijeđen u časnika regimentnoga stožera u Beču i promaknut u kapetana te 1889. dodijeljen Glavnome zbornom stožeru na obavještajne poslove za strane zemlje. Taj ga je posao odvodio u Srbiju, Bugarsku i Makedoniju, a boravio je u Kazanu na rijeci Volgi u Rusiji da bi naučio ruski jezik. Nakon povratka služio je u Obavještajnoj službi Glavnoga stožera, a potom je s trupama bio na terenu godinu dana. Postavši bojnik, Sarkotić je imenovan zapovjednikom stožera 7. pješačke divizije u Osijeku i bio je to iduće četiri godine, a zatim je opet na godinu dana dodijeljen regimenti u Pragu u činu potpukovnika. Od 1900. do 1903. bio je načelnik stožera u Puli, u međuvremenu je promaknut 1901. u čin pukovnika. Iz Pule je premješten za zapovjednika stožera u XII. korpus u Nagyszeben u Mađarskoj. Godine 1907. preuzeo je zapovjedništvo 5. pješačke brigade u Linzu, a iste je godine bio promaknut u čin general-bojnika. Nakon godinu dana dodijeljeno mu je zapovjedništvo nad 88. zemaljskom streljačkom regimentom, a 1910. preuzeo je zapovjedništvo 44. domobranske pješačke divizije. Unaprijeđen je u podmaršala 2. studenoga 1911. i 10. travnja 1912. naslijedio je Svetozara pl. Boroevića

⁴ http://hr.wikipedia.org/wiki/Svetozar_Borojevi%C4%87

kao zapovjednoga generala VI. Kraljevskoga mađarskog domobranskog okruga, zapravo zapovijedao je hrvatsko-slavonskim domobranstvom sa sjedištem u Zagrebu. Početkom Prvoga svjetskog rata, Sarkotić je zapovijedao 42. domobranskom pješačkom divizijom uključenom u sastav XII. korpusa generala baruna von Rhemen zu Bärensfelda. Budući da se iskazao u borbenim djelovanjima na srbijanskoj fronti, bio je proglašen vitezom 2. Reda željezne krune 1914. Krajem te godine imenovan je vojnim guvernerom za Beograd. Pozvan je u Beč i promaknut u generala pješaštva, a car Franjo Josip imenovao ga je 22. prosinca 1914. za zapovjednoga generala u Bosni i Hercegovini i Dalmaciji s odgovornošću vojnoga guvernera. Tim postavljenjem Sarkotić je u biti u svojim rukama držao cijelu vlast Bosne i Hercegovine i Dalmacije. Budući da je austrougarska vojska postizala rezultate u ratu sa Srbijom, 1915. organiziran je pohod na Crnu Goru. Dana 7. siječnja 1916. iz baze u Bokokotorskoj zaljevu general Sarkotić krenuo je na Crnogorce koji su držali Lovćen. Uz potporu topništva Lovćen je osvojen, palo je i Cetinje, a srpski nacionalisti mrze Sarkotića jer je: *učestvovao u osvajanju Lovćena, rušenju Njegoševe zadužbine, prvom raskopavanju Njegoševa groba i gaženju srpskih svetaca na Lovćenu, da bi na tom mestu podigao spomenik Franji Josifu I, zašto je dobio titulu „fon Lovćen“*. Za taj vojni uspjeh Sarkotić je odlikovan Velikim križem Leopoldova reda s ratnom dekoracijom i mačevima. Godine 1917. dobio je plemstvo, postavši barunom, a prezimenu je dodao „von Lovćen”. Iste godine, 17. studenoga, promaknut u general-pukovnika.

Sarkotić nije slučajno postavljen za osmoga po redu zemaljskoga poglavara Bosne i Hercegovine. Prethodni sustav uprave u toj zemlji nije se pokazao odgovarajućim. Krajem 1914. i početkom 1915. provedene su smjene na ključnim položajima. Umirovljen je podmaršal Potiorek i postavljen Sarkotić, kao osoba od koje se očekivala učinkovitost, ali vladalo je i povjerenje u njegovu punu lojalnost Monarhiji. Sarkotić je već prilično rano postao svjestan političkih opasnosti koji prijete hrvatskim zemljama, a u to ga je uvjerio prvi veliki neuspjeh invazije na Srbiju jer je i sam bio glavni zapovjednik u jugozapadnome dijelu fronte. Postavši osobito osjetljiv na nacionalno pitanje južnih Slavena, Sarkotić je promišljao o načinu rješavanja tih u Carevini gorućih pitanja. No kako je tekao Prvi svjetski rat, bio je svjestan da rat nepovratno mijenja raspoloženje naroda unutar Monarhije, a što se rat približavao samome kraju, uviđao je da austrijska i mađarska politika vode Monarhiju u propast. Već 1917. počele su rasprave i razmišljanja o tome kako Slovence, Hrvate i Srbe u Austro-Ugarskoj učiniti relevantnim političkim faktorom. Upravo je Sarkotić bio jedan od glasnijih zagovornika trijalističkoga uređenja Monarhije. Njegov zahtjev temeljio se na hrvatskome državnome pravu prema kojemu je Monarhija 1878. g. dobila Bosnu i Hercegovinu na Berlinskom kongresu. Ali, i kao mnogo puta ranije, Austrija se ponašala prema Hrvatima i hrvatskim zemljama dvolično i nepošteno, koristeći hrvatsko državno pravo kad joj je to trebalo i zanemarujući ga kada joj to nije odgovaralo. Upravo su se u Bosni i Hercegovini lomile najjače silnice političkih interesa: Srbi su bili u cijelosti naklonjeni Srbiji, Hrvati su težili ujedinjenju s Hrvatskom, a muslimani su se kolebali.⁵

Dvije medalje prikazuju Demetra Konjovića (br. 48. i br. 51.), rođenog 1888. godine, kapetana korvete, hidroavijatičara. Bio je zapovjednik hidroplanske stanice u

⁵ http://hr.wikipedia.org/wiki/Stjepan_Sarkoti%C4%87

Kumboru (Boka kotorska) od 1915. Pred Bokom kotorskom 15. rujna 1916. hidroplanom je potopio francusku podmornicu *Foucault* (što je bio prvi slučaj u povijesti da je podmornica potopljena iz aviona). Osnivač je tvornice aviona *Ikarus* u Zemunu 1927. godine. Umro je u dubokoj starosti 1982. godine.⁶

Dvije medalje odnose se na Antona Hausa (br. 46. i 47.), austrougarskog mornaričkoga časnika i velikog admirala, rođenog u Tolminu 13. lipnja 1851. Godine 1869. stupio je u austrougarsku ratnu mornaricu. Završivši Pomorsku akademiju u Rijeci, na njoj je bio starješinom klase pitomaca i predavačem oceanografije (1886.–1890.). Od 1874. u više navrata službovao je u Puli: 1908. kao pomoćnik lučkog admirala, a 1910. i 1911.–1912. kao predsjednik Mornaričko-tehničkog odbora. Bio je zapovjednik ratne mornarice od 1913., kad je zapovjedništvo preneseno iz Beča u Pulu, sve do iznenadne smrti. Godine 1916. bio je promaknut u čin velikog admirala (*Grossadmiral*), najviši čin austrougarske ratne mornarice. Umro je u Puli, 8. veljače 1917. Pokopan je na Mornaričkome groblju, a 1925. njegovi posmrtni ostatci premješteni su u Beč. Posmrtno je dobio odličje Reda Marije Terezije. Autor je priručnika *Grundzüge der Ozeanographie und Maritimen Meteorologie* (1891.).⁷

Skupina medalja i plaketa posvećena je 53. pješačkoj pukovniji (br. 21., 22., 23., 33., 34., 44., 45.). Početkom rata 53. pukovnija bila je u sastavu 72. Pješačke brigade, 36. Divizije, koja se nalazila pod zapovjedništvom XIII. zagrebačkoga zbora, koji je 1914. upućen na istočno (balkansko) bojište. Početkom 1915. XIII. zbor prebačen je na sjeverno (rusko) bojište u sastav 7. Vojske u Bukovini, a 1918. na jugozapadno (talijansko) bojište, gdje se od otvaranja bojišta sredinom 1915. bori kao dio 53. zagrebačke pješačke pukovnije. U tom razdoblju postrojba je nosila ime generala Viktora Dankla von Krasnika, koji je bio vlasnik „Inhaber” postrojbe.⁸

Dvije plakete nepravilnog oblika, Prva Bosansko-Hercegovачka pješačka pukovnija (br. 58.) i Petrovaradinski 70. pješački puk „Edler von Appel” (br. 56.) postoje i kao značke za kapu, tzv. Kappenabzeichen, a plaketa Prve BiH pukovnije odljev je originala.

Vrlo zanimljiva medalja jest medalja artiljerijskog pukovnika Josipa Lemešića de Bebrina Gornja (br. 19.). O pukovniku Lemešiću nisam našao mnogo podataka, osim da je živio između 1875. i 1949. Za vrijeme NDH bio je general te je umirovljen 1944.

Također je vrlo zanimljiva medalja pod br. 20. Ta medalja kovana je u SAD-u, u kovnici S. D. Childs Company u Chicagu. Kovnica je djelovala približno između 1837. i 1938., kad je propala, a imovina joj je prodana na aukciji.⁹ Tu je medalju najvjerojatnije naručila hrvatska zajednica u SAD-u .

⁶ Prister, Boris, Vojni zapovjednici Prvog svjetskog rata na medaljama i plaketama Hrvatskog povijesnog muzeja, Obol, br. 58., Zagreb, 2006.

⁷ http://hr.wikipedia.org/wiki/Anton_Haus

⁸ Strukić, Kristian, 53. Zagrebačka pješačka pukovnija: spomen-medalje, znak i značka iz fundusa Muzeja grada Zagreba, Numizmatičke vijesti, br. 61., Zagreb, 2008.

⁹ <http://www.numissociety.com/archive/index.php/t-5605.html>

1914.

1. Vojne vježbe kod Sarajeva

Avers: Poprsja Franje Josipa I. i Franje Ferdinanda u odorama, u profilu nalijevo. Uokolo natpis: FRANC. JOSEPHUS I. FRANC. FERDINANDUS D'ESTE

Revers: U sredini medaljon, unutar njega natpis u pet redova: USPOMENA / NA VELIKE / VOJNE VJEŽBE / KOD / SARAJEVA-BOSNA 1914. U gornjoj polovici medalje natpis u dva reda: ANDENKEN A.D.GROSSEN ARMEEMANÖVER / BEI SARAJEVO, BOSNIEN 1914. U donjoj polovici natpis u dva reda: EMLÉK SERAJEVOI / NAGYHADGYAKORLASOKRÓL, BOSNIA 1914

Ae, pozlaćena, dvostrana kovana medalja s ušicom, promjer 29 mm, autor Wilhelm Pittner.

Literatura: Hauser 1310.

2. Smrt nadvojvode Franje Ferdinanda i supruge Sofije od Hohenberga

Avers: Poprsja u profilu nadesno Franje Ferdinanda i Sofije.

Revers: Ispod dva spojena križa natpis u 10 redova: NADVOJVODA / FRANJO FERDINAND / I.SUPRUGA.MU / SOFIJA VOJVODKINJA / HOHENBERG / 28.VI / 1914 / HRVAT. / DRVŠTVO / UMJETNOSTI. Dolje na sredini signatura: KERDIĆ

Ae, posebrena, dvostrana kovana medalja, promjer 70 mm, autor Ivo Kerdić.

Lit.: Gareljčić (IK), str. 59./br. 23.; Todorović, str. 87./br. 184.

3. Smrt nadvojvode Franje Ferdinanda i supruge Sofije od Hohenberga

Avers i revers kao broj 2.

Ae, dvostrana kovana medalja, promjer 70 mm, autor Ivo Kerdić.

Lit.: Gareljčić (IK), str. 59./br. 22.; Hauser, 487.; Wurzbach, 2446.; Göricke-Lukić, 293.

4. Smrt nadvojvode Franje Ferdinanda

Avers: Portret u profilu Franje Ferdinanda, lijevo u polju natpis u tri reda: ERZHERZOG / FRANZ / FERDINAND. Ispod portreta na sredini signatura: A. HARTIG.

Revers: Unutar točkastog ruba vijenac od lišća, unutar njega natpis u dva reda: †28. JUNI / 1914, a poviše datuma vijenac od trnja.

Ae, dvostrana kovana medalja, promjer 50 mm.

Lit.: Hauser, 491; Wurzbach, 2442.

5. Smrt nadvojvode Franje Ferdinanda

Avers: Poprsje Franje Ferdinanda u časničkoj odori *en face*. Uz gornji rub natpis: FRANCISCVS FERDINANDVS ARCHIDVX AVSTRIAE. Ispod poprsja signatura autora: WEINBERGER.

Revers: U gornjoj polovici medalje zmija obavija ležećeg čovjeka. U pozadini planine i džamija. Ispod ležećeg čovjeka lijevo signatura: WEINBERGER. U donjoj polovici medalje na sredini austrijska kruna, lijevo hrastovo, a desno lovorovo lišće. Iznad natpis: A · E · I · - · C · V · Uokolo uz rub natpis: + AVSTRIA ERIT IN ORBE VLTIMA + SERAJEN · DIE 28 · VI · MCMXIV +

Ae, kovana dvostrana medalja, promjer 50 mm, autor Weinberger, na rubu punca kovnice BSW (Brüder Schneider Wien).

Lit.: Hauser, 492.; Todorović, str. 82./br. 165.

6. Smrt nadvojvode Franje Ferdinanda

Avers i revers kao broj 5.

Zn, kovana dvostrana medalja, promjer 50 mm, autor Weinberger, na rubu punca kovnice BSW (Brüder Schneider Wien).

Lit.: Hauser, 492.

7. Iskra svjetskog požara

Avers: Srpski atentator s bombom u ruci i pištoljem za pasom ide pokraj oznake s natpisom SERAJEWO. Pokraj stupa natpis u tri reda: 28. / JUNI / 1914. Uokolo uz gornji rub natpis: DER · FUNKE · DES · WELT – BRANDES

Revers: Ruski ambasador von Hartwig daje vreću s novcima trojici srpskih ubojica. Uokolo natpis: DER · RUSS · GESANDTE – VON · HARTWIG – EMPFÄNGT · SERB · MÖRDER. U odsječku signatura autora K – G.

Ae, dvostrana lijevana medalja, promjer 57 mm, autor Karl Götz.

Lit.: Kienast, str. 63./br. 132.

8. Uspomena na pobjedonosni rat

Avers: Unutar vijenca od hrastova i lovorova lišća povezanog vrpcom dva medaljona. U lijevom poprsje Wilhelma, a u desnom Franje Josipa I.

Revers: Unutar vijenca od hrastova i lovorova lišća povezanog vrpcom natpis u pet redova: USPOMENA / NA / POBJEDONOSNI / RAT / 1914.

Ae, kovana dvostrana medaljica s ušicom, promjer 22 mm, autor nepoznat.

Lit.: -

9. Pobjeda Austijanaca na Drini

Avers: Unutar kruga od bisera leteća Viktorija s pobjedničkim vijencem u lijevoj i plamenim mačem u desnoj ruci. Uokolo natpis: GOTT SEGNETE UNSERE TAPFEREN HERRE.

Revers: Unutar kruga od bisera natpis u šest redova: SIEG DER / OESTERREICHER / AN DER DRINA / ÜBER DIE SERBEN / D. 16. AUGUST / 1914. Pri vrhu lijevo broj 9.

Ag, kovana dvostrana minijaturna medalja s ušicom (tzv. Siegespfennig), promjer 15 mm, izdanje numizmatičara Rudolfa Kubea iz Berlina.

Lit.: Zetzmann, 1010.

10. Pobjeda Austrijanaca na Drini

Avers: Unutar kruga od bisera leteća Viktorija s pobjedničkim vijencem u lijevoj i plamenim mačem u desnoj ruci. Uokolo natpis: GOTT SEGNETE UNSERE TAPFEREN HERRE.

Revers: Unutar kruga od bisera natpis u šest redova: SIEG DER / OESTERREICHER / AN DER DRINA / ÜBER DIE SERBEN / D. 16. AUGUST / 1914. Pri vrhu lijevo broj 9.

Ag, kovana dvostrana minijaturna medalja (tzv. Siegespfennig), promjer 15 mm, izdanje numizmatičara Rudolfa Kubea iz Berlina.

Lit.: Zetzmann, 1010.

11. Pobjeda Austrijanaca na Drini

Avers: Unutar kruga od bisera leteća Viktorija s pobjedničkim vijencem u lijevoj i plamenim mačem u desnoj ruci. Uokolo natpis: GOTT SEGNETE UNSERE TAPFEREN HERRE.

Revers: Unutar kruga od bisera natpis u šest redova: SIEG DER / OESTERREICHER / AN DER DRINA / ÜBER DIE SERBEN / D. 16. AUGUST / 1914. Pri vrhu lijevo broj 9.

Ae, kovana dvostrana minijaturna medalja s ušicom (tzv. Siegespfennig), promjer 15 mm, izdanje numizmatičara Rudolfa Kubea iz Berlina.

Lit.: Zetzmann, 1010 var.

12. Pobjeda kod Višegrada

Avers: Unutar kruga od bisera leteća Viktorija s pobjedničkim vijencem u lijevoj i plamenim mačem u desnoj ruci. Uokolo natpis: GOTT SEGNETE UNSERE TAPFEREN HERRE.

Revers: Unutar kruga od bisera natpis u osam redova: BEI / VISEGRAD DURCH / DIE OESTERREICHER / DER SERBISCHE / EINFALL IN BOSNIEN / ZURÜCK- / GESCHLAGEN / D.20/21.AUGUST / 1914. Pri vrhu lijevo broj 16.

Ag, kovana dvostrana minijaturna medalja s ušicom (tzv. Siegespfennig), promjer 15 mm, izdanje numizmatičara Rudolfa Kubea iz Berlina.

Lit.: Zetzmann, 1017.

1915.

13. Osvajači Beograda

Avers: U polju prikazi četiri vojskovođe u vojnim odorama. Uz gornji natpis: LAUDON. V. MACKENSEN – Pr. MAX. E. v. B. Pr. EUGEN. Desno uz rub signatura: M. Götze.

Revers: Veduta Beograda, uz gornji rub natpis u dva reda: BELGRAD / 1915. Lijevo uz rub signatura: M. Götze.

Željezo, lijevana dvostrana medalja, promjer 116 mm.

Lit.: -

14. General pješaštva Svetozar Borojević od Bojne

Avers: Portret u odori nadesno, ispod na povišenom rubu natpis: GdI.v.BOROJEVIĆ. Lijevo signatura: G. HERRMANN.

Revers: Prikaz bitke gdje austrijski vojnici pucaju i bacaju kamenje na neprijatelja. U pozadini alpski krajolik, na nebu avion. Na povišenom rubu između austrijskog i mađarskog grba natpis u dva reda: ISONZO – ARMEE / 1915.

Ae, posrebrano, dvostrana kovana plaketa, vel. 43 x 23 mm, autor G. Herrmann.

Lit.: Mirnik (TM), 5.; Kaiser, 776.

15. General pješaštva Svetozar Borojević od Bojne

Avers i revers kao broj 14.

Ae, dvostrana kovana plaketa, vel. 43 x 23 mm, autor G. Herrman.

Lit.: Mirnik (TM), 5 var.; Prister, III/110.

16. General pješaštva Svetozar Borojević od Bojne

Avers: Portret u odori nadesno, ispod na povišenom rubu natpis: GdI.v.BOROEVIĆ. Lijevo signatura: G.HERRMANN.

Revers: Prikaz bitke gdje austrijski vojnici pucaju i bacaju kamenje na neprijatelja. U pozadini alpski krajolik, na nebu avion. Na povišenom rubu između austrijskog i mađarskog grba natpis u dva reda: ISONZO – ARMEE / 1915.

Ae, posrebrano, dvostrana kovana plaketa, vel. 70 x 48 mm, autor G. Herrmann.

Lit.: Mirnik (TM), 4.; Kaiser, 776.2.

17. General pješništva Svetozar Borojević od Bojne

Avers i revers kao broj 16.

Ae, dvostrana kovana plaketa, vel. 70 x 48 mm, autor G. Herrmann.

Lit.: Mirnik (TM), 4 var.; Kaiser, 776.1; Todorović, str. 109./br. 287.; Hauser, 7234.; Wurzbach, 905., Prister, III./109.

18. Bitka na Soči

Avers: Medaljica u obliku malteškoga križa. U gornjem kraku natpis: HERBST, a u donjem natpis: WINTER. U središnjem medaljonu natpis u tri reda: ISONZO / SCHLACHT / 1915. Na alki punca (nečitko).

Ag, kovana medaljica s ušicom, dimenzije: 15 x 15 mm, autor nepoznat.

19. Josip Lemešić de Bebrina Gornja

Avers: Portret muškarca u časničkoj odori u profilu nadesno. Uokolo uz rub natpis: JOSEF LEMEŠIĆ DE BEBRINAGORNJA OBSTL. IM ARTILL. STAB. Lijevo dolje signatura autora: O · THIEDE / 1915.

Ae, jednostrana lijevana medalja, promjer 97 mm, autor Oskar Thiede.

Lit.: Ostmark, str. 39./br. 35.

20. Franjo Josip I. – uspomena na Svjetski rat

Avers: Porteret Franje Josipa I. u odori. Uokolo uz gornji rub natpis: FRANJO JOSIP I. KRALJ HRVATSKE, SLAVONIJE I DALMACIJE.

Revers: Natpis u pet redova : USPOMENA / NA / SVIJETSKI / RAT / 1914 – 1915. Uz donji rub signatura: S . D. CHILDS & CO. CHICAGO.

Ae, kovana ovalna dvostrana medalja s ušicom, vel. 42 x 30 mm, kovano u kovnici S. D. Childs & Co. Chicago, SAD.

Lit.: -

1916.

21. Barun Trenk

Avers: Konjanik u vojnoj odori na propetu konju nalijevo. U polju desno tri pandura. Uokolo gore natpis uz rub u dva dijela: ° BARUN – TRENK °°° Dolje uz lijevi rub signatura: SPIEGLER.

Ae, kovana jednostrana medalja, promjer 41 mm, težina 35,80 g.; autor Rudolf Spiegler.

Lit.: Zlamalik (MIK), str. 73./137.; Gareljčić (ZDM), str. 50./37.; Strukić, Numizmatičke vijesti, br. 61., str. 278.-289., Zlamalik (MUH), 121.; Görlicke-Lukić, 399.

22. Barun Trenk

Avers i revers kao broj 21.

Ae, kovana jednostrana medalja, promjer 41 mm, težina 21,57 g.; autor Rudolf Spiegler.

Lit.: Zlamalik (MIK), str. 73./137.; Gareljčić (ZDM), str. 50./37.; Strukić, Numizmatičke vijesti, br. 61., str. 278.-289.; Zlamalik (MUH), 121.; Görlicke-Lukić, 399.

23. Barun Trenk

Avers: Konjanik u vojnoj odori na propetu konju nalijevo. U polju desno tri pandura. Uokolo gore natpis uz rub u dva dijela: ° BARUN – TRENK °°° Dolje uz lijevi rub signatura: SPIEGLER.

Ae, lijevana jednostrana medalja, promjer 298 mm, autor Rudolf Spiegler.

Lit.: -

24. Spomenica junačkih hrvatskih domobrana

Avers: Grupa od pet domobrana u punoj vojnoj spremi ide nadesno. Prvi vojnik s lijeve strane visoko podigao obje ruke držeći desnom pušku iznad glave, drugi vojnik s obje ruke drži barjak, treći s obje ruke ispred sebe drži pušku. U polju lijevo natpis u četiri reda: U SPOMEN / JUNAČKIH / HRVATSKIH / DOMOBRANA. Lijevo uz rub signatura: SPIEGLER.

Ae, jednostrana kovana medalja, promjer 41 mm, autor Rudolf Spiegler.

Lit.: Todorović, str. 97./br. 228.

25. Narod za svoje nemoćnike

Avers: Lijevo sjedeća polufigura muškarca u vojničkoj odori sa štakom u desnoj ruci. U polju desno žena u slavonskoj nošnji, lijevom rukom pridržava ispruženu ruku vojnika, a desnom mu pruža posudu. Dolje desno prebačen slavonski ručnik sa signaturom u dva reda: VALDEC / ZAGREB. Uz donji rub natpis: NAROD · ZA · SVOJE · NEMOĆNIKE.

Ag, kovana jednostrana medalja s ušicom, promjer 27 mm, autor Rudolf Valdec.

Lit.: Todorović, str. 87./br. 187.

26. Narod za svoje nemoćnike

Avers: U polju povijena figura muškarca u vojničkoj odori, pod desnom mišicom sa štakom, a, držeći ga za lijevu ruku i preko leđa, pomaže mu žena u slavonskoj narodnoj nošnji. U pozadini slijeva nadesno: lišće, klipovi kukuruza, kolovrat. Dolje desno signatura: VALDEC-ZAGREB. Na uzdignutom donjem rubu natpis: NAROD-ZA-SVOJE-NEMOĆNIKE.

Ag, pozlačeno, jednostrana kovana plaketa, vel. 64 x 55 mm.

27. Narod za svoje nemoćnike

Avers i revers kao broj 26.

Ag, jednostrana kovana plaketa, vel. 64 x 55 mm.

Lit.: Gareljčić (ZDM), str. 46./br. 18.; Todorović, str. 87./br. 186.; Hauser, 1456.; Prister, III./180.; Zlamalik (MUH), 101.

28. Narod za svoje nemoćnike

Avers i revers kao broj 26.

Ae, jednostrana kovana plaketa, vel. 64 x 55 mm.

29. Narod za svoje nemoćnike

Avers i revers kao broj 26.

Zn, jednostrana kovana plaketa, vel. 64 x 55 mm.

Lit.: Göricke-Lukić, 296.

30. Siročadi i nemoćnima

Avers: U polju žena u narodnoj nošnji na krilu drži dijete koje hrani, oko nje s lijeve strane kleči djevojka, a desno dva ranjena muškarca u vojničkim odorama. Uokolo uz rub natpis: SIROČADI · I · NEMOĆNIMA · V · - · SVJETSKOM · RATU · NASTRADALIMA. U odsječku natpis u tri reda razlomljen grbom grada Zagreba: SLOBOD – KRALJEV / GLAV. – GRAD / ZAG – REB. Desno gore u polju: 1916, a desno dolje signatura IK.

Ae, jednostrana kovana medalja, promjer 60 mm, autor Ivan Kerdić.

Lit.: Zlamalik (MUH), str. 48./br. 139.

31. Siročadi i nemoćnima

Avers i revers kao broj 30.

Zn, jednostrana kovana medalja, promjer 60 mm, autor Ivan Kerdić.

Lit.: Zlamalik (MIK), str. 46./br. 23.

32. Siročadi i nemoćnima

Avers: U polju žena u narodnoj nošnji na krilu drži dijete koje hrani, oko nje s lijeve strane kleči djevojka, a desno dva ranjena muškarca u vojničkim odorama. Uokolo uz rub natpis: SIROČADI · I · NEMOĆNIMA · V · - · SVJETSKOM · RATU · NASTRADALIMA. U odsječku natpis u tri reda razlomljen grbom grada Zagreba:

SLOBOD – KRALJEV / GLAV. – GRAD / ZAG – REB. Desno gore u polju: 1916, a desno dolje signatura IK.

Ag, jednostrana kovana medalja, promjer 25 mm, autor Ivan Kerdić.

Lit.: -

33. 53. Zagrebačka pješačka pukovnija

Avers: Poprsje baruna Trenka u odori pandura u poluprofilu nadesno. Uz rub natpis: OBRIST · FRANZ · FREIHERR – VON · DER · TRENCK · PANDUREN – KOMMANDANT. Ispod: 1741 – 1746.

Revers: Unutar vijenca od lovorovih grančica natpis u pet redova: GEDENKMEDAILLE / DES / K · U · K · INFANTERIE- / REGIMENTS / N° 53.

Ag, dvostrana kovana medalja s ušicom, promjer 45 mm, autor Rudolf Spiegler (?), na rubu punca A bečke Državne kovnice novca.

Lit.: Strukić, Numizmatičke vijesti, br. 61., str. 278.-289.; Todorović, str. 108./br. 283.; Göricke-Lukić, 295.

34. 53. Zagrebačka pješačka pukovnija

Avers i revers kao broj 33.

Ae, pozlaćena, dvostrana kovana medalja s ušicom, promjer 45 mm, autor Rudolf Spiegler (?).

Lit.: Strukić, Numizmatičke vijesti, br. 61., str. 278.-289.; Göricke-Lukić, 295.

35. General pukovnik Svetozar Borojević od Bojne

Avers: Poprsje Borojevića, u odori, s tri zvijezdice na ovratniku, u poluprofilu nalijevo. Signatura desno dolje: R. BACHMANN.

Revers: U diskretno naznačenom planinskom krajoliku, austrijski vojnik stoji naslonjen na pušku.

Ag, kovana dvostrana medalja, promjer 50 mm, autor R. Bachmann, kovano u kovnici Brüder Schneider Wien. Na rubu austrijska punca za srebro finoće 900 i punca kovnice BSW.

Lit.: Mirnik (TM), 2.; Todorović, str. 109./br. 285.

36. General pukovnik Svetozar Borojević od Bojne

Avers i revers kao broj 35.

Zn, kovana dvostrana medalja, promjer 50 mm, autor R. Bachmann, kovano u kovnici Brüder Schneider Wien. Na rubu punca kovnice BSW.

Lit.: Mirnik (TM), 2.; Hauser, 7235.; Prister, III./111. var.; Göricke-Lukić, 294. var.

37. General pukovnik Svetozar Borojević od Bojne

Avers: Plaketa u obliku granate. U spuštenom disku ispunjenom lovorovim lišćem poprsje Borojevića u odori, s dvije zvijezdice na ovratniku, u tričetvrt profilu nalijevo. Signatura desno: K · SCHWARZ. U dvije udubine iznad portreta 1914 – 1916. Dolje natpis u dva reda: GENERALOBERST / BOROJEVIĆ.

Ae, lijevana jednostrana plaketa, dimenzije 96 x 135 mm, autor K. Schwarz.
Lit.: Mirnik (TM), 9.

38. General pukovnik Svetozar Borojević od Bojne

Avers: Poprsje Boroevića u odori s tri zvijezdice na ovratniku, s odličjima, u tričetvrt profilu nalijevo. Natpis u dva reda razdvojen poprsjem: K · u · K · GEN · - OBERST / BOROEVIC – v · BOJNA. Na odsječku lijevog ramena signatura: Otto Hoppe.

Revers: Vojnik stoji s puškom ispred sebe, pred mostom. Desno na stupu orao spuštenih krila. Ispod orla natpis na stupu u četiri reda: NACH / GÖRZ / UND / TRIEST. Lijevo signatura u četiri reda: L · CHR · / LAUER / NÜRN- / BERG, desno signatura 19 – 16 OH (monogram).

Ag, kovana dvostrana medalja, promjer 33 mm, autor Otto Hoppe, kovnica Lauer, Nürnberg, na rubu punca 990.

Lit.: Zetzmann, 4138.; Mirmik (TM), 10.; Todorović, str. 109./br. 287.

39. General pukovnik Svetozar Borojević od Bojne

Avers: Poprsje Svetozara Borojevića u odori nadesno. Uz lijevi rub natpis: GENO-
BST. v. BOROEVIC.

Zn, jednostrana kovana medalja s ušicom, promjer 23 mm, autor nepoznat.

Lit.: Mirmik (TM), 16.

40. Kövess – osvajanje Iwangeroda, Beograda i Lovčena

Avers: Poprsje u časničkoj odori nadesno. Lijevo natpis: Iwangorod 13/8 1915. Iznad signatura u dva reda: O. Thiede / 1916. Desno veduta Beograda, ispod nje natpis u tri reda: Belgrad / 9. Oktober / 1915. Uokolo uz rub natpis: Generaloberst Hermann Kövess von Kövessháza Komdt. der 3. Armee.

Revers: Pogled na Lovćen i Boku kotorsku. U odsječku natpis u tri reda: Lovćen / Jänner 1916. / K.F.A.

Ae, dvostrana kovana medalja, promjer 65 mm, autor Oskar Thiede.

Lit.: Todorović, str. 75./br. 136.; Prister, III./118.

41. Kövess – osvajanje Lovćena

Avers: Poprsje Kövessa nalijevo, u odori s tri zvijezdice na ovratniku, s kapom na glavi. Uokolo natpis: GENERALOBERST – VON KÖVESS.

Revers: Prikaz Bokokotorskoga zaljeva s Lovćenom u pozadini. Uz gornji rub natpis u dva reda: ERSTÜRMUNG DES LOVCEN / 10. JAN.1916.

Ag, kovana dvostrana medalja, promjer 33 mm, autor nepoznat.

Lit.: -

42. Kövess – poraz Srbije i Crne Gore

Avers: Portret nalijevo u vojničkoj odori. Uokolo natpis: GENERALOBERST – v. KOEVESS. U polju desno signatura HA.

Revers: Mač s natpisom na oštrici: HABSBURG, probija dvoglavoga zmaja. Uokolo natpis: NIEDERWERFUNG SERBIENS – u. MONTENEGROS. U odsječku: 1914 – 1916, ispod signatura L.CHR.LAUER – NUERNBERG. Desno uz rub signatura HA.

Ag, kovana dvostrana medalja, promjer 33 mm, autor A. Hummel, kovnica Lauer, Nürnberg, na rubu punca SILBER 990.

Lit.: Zetzmann, 4143.; Todorović, str. 67./br. 104.

43. Kövess – poraz Srbije i Crne Gore

Avers i revers kao broj 42.

Fe, kovana dvostrana medalja, promjer 33 mm, autor A. Hummel, kovnica Lauer, Nürnberg.

Lit.: Zetzmann, 4143. var.

44. 53. Pješačka regimenta Viktor Dankl – Božić na ratištu

Avers: U gornje dvije trećine prikaz brdskoga krajolika s okićenom božićnom jelkom u sredini. U lijevom gornjem uglu prikaz Viktora Dankla u odori u poluprofilu nadesno. U donjoj trećini lijevo lovorova grana te natpis u pet redova: ERINNERUNG AN DIE BEI / DEM K. u K. INFANT. REGT. / GENERALOBERST DANKL 53 / IM FELDE VERBRACHTEN / WEIHNACHTEN 1916, lijevo dolje punca kovnice BSW i austrijska punca za srebro finoće 900.

Ag, jednostrana kovana plaketa, dimenzije 64 x 51 mm, autor nepoznat, kovnica Brüder Schneider Wien.

Lit.: Prister, III./116.

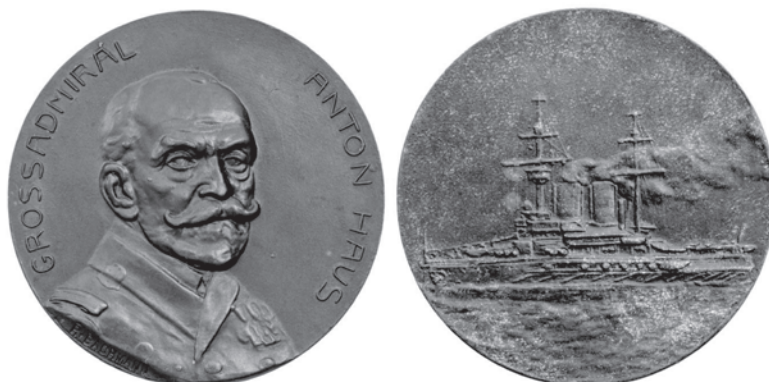
45. 53. Pješačka regimenta Viktor Dankl – Božić na ratištu

Avers i revers kao broj 44.

Zn, jednostrana kovana plaketa, dimenzije 64 x 51 mm, autor nepoznat, kovnica Brüder Schneider Wien.

Lit.: -

46. Anton Haus

Avers: Poprsje Hausa u admiralskoj odori u tričetvrt profilu nadesno. Uokolo natpis: GROSSADMIRAL – ANTON HAUS. Signatura lijevo dolje: R. BACHMANN.

Revers: Ratni brod.

Zn, kovana dvostrana medalja, promjer 49 mm, autor R. Bachmann.

Lit.: Prister, III./135.

47. Anton Haus

Avers: Poprsje Hausa u admiralskoj odori u tričetvrt profilu nadesno. Uokolo natpis: GROSSADMIRAL – ANTON HAUS.

Fe, lijevana jednostrana medalja, promjer 217 mm, autor R. Bachmann.

Lit.: Prister, III./135. var.

48. Demeter Konjović

Avers: Poprsje muškarca u časničkoj mornaričkoj odori s kapom na glavi. Uokolo natpis: K. u. K. LSCHLT. – DEMETER KONJOVIĆ.

Revers: Tri aviona na nebu od kojih jedan u plamenu pada prema moru (Boka kotorska?).

Zn, dvostrana kovana medalja, promjer 50 mm, autor nepoznat.

Lit.: Wurzbach, 4695.; Kaiser, 775.; Prister, III./139.

1917.

49. Ofenziva protiv Italije

Avers: Između hrastova lišća četiri u križ složena medaljona s portretima vojskovođa: v. HÖTZENDORF, v. BELOW, BOROJEVIĆ, v. KROBATIN. Lijevo dolje signatura: L.CHR.LAUER, desno dolje NUERNBERG. Ispod medaljona s Borojevićem signatura medaljera AH.

Revers: Dva vojnika u napadu, u pozadini alpski krajolik. Uz gornji rub natpis: DEUTSCH · OESTERR · OFFENSIVE · ITALIEN. Desno gore u polju natpis u tri reda: OKT. / NOV. / 1917. U pozadini vojnicima razdvojen natpis: AGLIA – MENTO. Desno dolje signatura autora AH.

Ag, dvostrana kovana medalja, promjer 33 mm, na rubu punca: SILBER 990, autor A. Hummel, kovnica Lauer Nürnberg.

Lit.: Zetzmann, 3061.; Mirnik (TM), 15.

50. Ofenziva protiv Italije

Avers i revers kao broj 49.

Zn, dvostrana kovana medalja, promjer 33 mm, autor A. Hummel, kovnica Lauer Nürnberg.

Lit.: Zetzmann, 3061. var.

51. Demetar Konjović

Avers: Poprsje muškarca nalijevo, ispod avioni. Desno u polju signatura autora. Natpis uz rub s lijeva nadesno: · DEMETRIVS · KONYOVICS · AET · S · XXIX.

Revers: U polju leteći grifon nalijevo. Iznad njega natpis s lijeva nadesno: · SIC · ITVR · AD · ASTRA. Ispod grifona signatura autora te natpis uz rub : A · D – 1917.

Ratni materijal, lijevana dvostrana medalja, promjer 55 mm, autorica Erzsébet von Esseö.

Lit.: Huszár-Procopius, 1925.

1918.

52. Car Karlo I.

Avers: Poprsje Karla I. u odori s ordenom Zlatnog runa. Uokolo natpis: KAISER – KARL I.

Revers: Lijevo austrijski, desno mađarski grb u čijem je sastavu i hrvatski grb. Povezuje ih manji lotrinški grb. Ispod vitica s natpisom: INDIVISIBILITER AC INSEPARABILITER.

Ag, kovana dvostrana medalja, promjer 50 mm, autor nepoznat.

Lit.: -

53. Stjepan Sarkotić

Avers: Poprsje Sarkotića u časničkoj odori s tri zvijezdice na ovratniku i ordenima na prsima. Lijevo od njega prikaz zgrade, a desno džamije. Uz gornji rub natpis: Gobst.

Sarkotić v. Lovčen Komdt. General in B.H.D.u.Landeschef in Bosn.u.Herceg. Lijevo dolje signatura: O.Thiede 1918.

Revers: Prikaz Bokokotorskoga zaljeva s ratnim brodom te Lovčenom u pozadini. U odsječku natpis u tri reda: Lovčen / 8.9.10.Jän.1916 / K.F.A.

Ae, dvostrana kovana medalja, promjer 65 mm, Autor Oskar Thiede.

Lit.: Ostmark, str. 40./br. 59.

54. Stjepan Sarkotić

Avers: Poprsje Sarkotića u časničkoj odori s tri zvijezdice na ovratniku i ordenima na prsima. Lijevo od njega prikaz zgrade, a desno džamije. Uz gornji rub natpis: Gobst. Sarkotić v. Lovčen Komdt. General in B.H.D.u.Landeschef in Bosn.u.Herceg. Lijevo dolje signatura: O.Thiede 1918.

Ae, jednostrana lijevana medalja, promjer 250 mm, Autor Oskar Thiede.
Lit.: Ostmark, str. 40./br. 60.

55. Grof Viktor von Scheuchenstuel

Avers: U polju portret muškarca nalijevo u časničkoj odori s tri zvijezdice na ovratniku. Uokolo natpis: · GENERALOBERST VIKTOR GRAF V. SCHEUCHENSTUEL · 1914 KOMANDANT 8. KORPS U. 11. ARMEE 1918. Ispod ovratnika signatura: R. PFEFFER 29.

Revers: U sredini polja obiteljski grb, gore uz rub natpis: BELGRAD 1915, dolje uz rub natpis: ZUGNATORTA 1916 COLSANTO.

Ae, kovana dvostrana medalja, promjer 65 mm, autor R. Pfeffer.

Lit.: -

56. Petrovaradinski 70. pješački puk „Edler von Appel”

Avers: Dva vojnika na obali rijeke, u pozadini veduta grada iznad kojeg je natpis: NAPRED SREMCI. Uz gornji rub orao drži slavonski grb, lijevo i desno od grba 1914 – 1918. U dnu plakete iznad borovih grančica natpis K.u K. Peterwardeiner I.R.70.

Zn, kovana jednostrana osmerokutna plaketa s ušicom, vel. 40 x 29 mm, autor nepoznat.

Lit.: Prister, III./196. var. (značka).

57. Sarajevo

Avers: Prikaz grada, s bosanskom građanskom kućom u prvom planu do koje vode stube, u pozadini džamija, most te kuće po obroncima brda. U odsječku natpis: SARAJEVO 1918. Desno iznad natpisa signatura: O. THIEDE.

Ae, lijevana jednostrana medalja, promjer 196 mm, autor Oscar Thiede.

Lit.: -

58. Prva Bosansko-Hercegovačka pješačka pukovnija

Avers: Bosanski pješak s fesom na glavi, u lijevoj ruci drži pušku, a desnom baca ručnu granatu. Iza njega ograda od bodljikave žice. Desno dolje pun naramak granata, iznad signatura UM. (monogram). S lijeve strane isprepletено lovorovo lišće. S lijeve strane pa do donje strane plakete pruža se polumjesec na kojem je bosanski grb i natpis: . B · H · 1.

Ae, plaketa nepravilnog oblika, veličine oko 104 x 82 mm, autor nepoznat.

Lit.: -

59. Zadar

Avers: Između dva grba, Savojskog i Zadarskog, grana povezana vrpcom.

Revers: Natpis u četiri reda: AI / CONCITTADINI / SOLDATI D'ITALIA / 4 NOVEMBRE 1918.¹⁰

Ag, kovana medalja s ušicom, 45 mm, autor nepoznat.

Literatura

Forrer, L. Forrer, Biographical Dictionary of Medallists, Volume I – VIII, London, 1904.-1930., reprinted by A. H. Baldwin & Sons Ltd. London.

Gareljić (IK), Tatijana Gareljić, Ivo Kerdić, 130. Obljetnica rođenja, Zagreb, 2011.

Gareljić (ZDM), Tatijana Gareljić, Zbirka medalja i plaketa inž. Dragutina Mandla, Zagreb, 2009.

Göricke-Lukić, Göricke-Lukić Hermine; Medalje i plakete iz zbirke Muzeja Slavonije Osijek, 15.-20. stoljeće, Osijek, 1993.

Hauser, Peter Hauser, Katalog meiner Sammlung von Medaillen, Plaketten und Jetons aus der Regierungszeit der Kaiser Ferdinand I. Und Franz Josef I., Band I.-II.; Horn, 2006.

Herman Kaurić, Vijoleta Herman Kaurić, Domoljubni predmeti Prvog svjetskog rata u dobrotnorne svrhe: ratni znakovi, plakete, medalje i značke, Numizmatičke vijesti, br. 66., Zagreb, 2013.

Kaiser, Hans Kaiser, Medaillen, Plaketten, Abzeichen der deutschen Luftfahrt, Gütersloh, 1988.

Kienast, Gunter W. Kienast, The Medals of Karl Goetz, Cleveland, 1967.

Mirnik (MH), Ivan Mirnik, Medalja u Hrvatskoj 1700. – 1900. Zagreb, 1981.

Mirnik (TM), Ivan Mirnik, Field- Marshal baron Svetozar Borojević von Bojna on medals, The Medal, No. 54, str. 39.-44., 2009.

¹⁰ 4. studenog 1918. talijanska vojska okupirala je Rijeku, Zadar, Vis, Hvar, Korčulu, Mljet i Lastovo.

- Mirnik (FSB)*, Ivan Mirnik, Feldmaršal Svetozar barun Borojević od Bojne na medaljama, Peristil, 52., Zagreb, 2009.
- Ostmark*, Die Medaille der Ostmark, Wien-Leipzig, 1939.
- Pojić*, Milan Pojić, Vojskovođa Svetozar Borojević, katalog izložbe, Zagreb, 2006.
- Prister*, Boris Prister, Odlikovanja, medalje, plakete i značke Austro-Ugarske Monarhije u Prvom svjetskom ratu iz zbirke Hrvatskog povijesnog muzeja, Dadoh zlato za željezo, katalog izložbe, Zagreb, 2011.
- Prister*, Boris Prister, Vojni zapovjednici Prvog svjetskog rata na medaljama i plaketama Hrvatskog povijesnog muzeja, Obol, br. 58., Zagreb, 2006.
- Strukić*, Kristian Strukić, 53. Zagrebačka pješačka pukovnija: spomen-medalje, znak i značka iz fundusa Muzeja grada Zagreba, Numizmatičke vijesti, br. 61., Zagreb, 2008.
- Todorović*, Nada Todorović, Jugoslovenske i inostrane medalje, Beograd, 1964.
- Wurzbach*, Wolfgang R. v. Wurzbach-Tannenberg, Katalog meiner Sammlung von Medaillen, Plaketten und Jetons; Bd. 1-2, Zürich-Leipzig-Wien, 1943.
- Zetzmann*, Georg Zetzmann, Deutsche Silbermedaillen des I. Weltkriegs, Regenstein, 2002.
- Zlamalik (MUH)*, Vinko Zlamalik, Medalja u Hrvatskoj, Zagreb, 1964.
- Zlamalik (MIK)*, Vinko Zlamalik, Memorijal Ive Kerdića, Osijek - Zagreb, 1980.

SUMMARY

WORLD WAR I – MEDALS AND PLAQUES

The year 2014 marks the one hundredth anniversary of the beginning of World War I. In this article the author writes about the medals and plaques in his own collection, which are connected with our region and its people. He describes medals showing Borojević, Sarkotić, Konjović, Lemeši, Haus, Francis Ferdinand and Sophia etc. There are also medals about the assassinations in Sarajevo, the conquest of Belgrade, Mount Lovćen and Montenegro, medals and plaques made in memory of the Soča Front, medals and plaques that were sold to gather help for war victims. The medals and plaques were made by the best medallists of their time: R. Valdec, I. Kerdić, R. Spegler, A. Weinberger, K. Gotz, M. Götze, G. Herrmann, O. Thiede, R. Bachmann, A. Hummel, E. von Esseö and others.